

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA, UPRAVE I LOKALNE
SAMOUPRAVE

Nacrt

PRIJEDLOG ZAKONA O ODGOVORNOSTI
PRAVNIH OSOBA ZA KAZNENA DJELA

Zagreb, svibanj 2002.

I. USTAVNA OSNOVA DONOŠENJA ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona nalazi se u odredbi članka 2. stavak 4. alineja 1. i članka 80. Ustava Republike Hrvatske.

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Danas je u Europi naglašena težnja za uvođenjem odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Uzrok je tome sve veća učestalost kaznenih djela kod kojih pojedinac kao počinitelj biva potisnut, a u prvi plan dolazi pravna osoba kao centar moći i zbiljski nositelj kriminalne djelatnosti i korisnik protupravno ostvarene imovinske ili druge koristi. To u prvom redu vrijedi za gospodarski kriminalitet koji je sve rjeđe djelo usamljenog pojedinca, a sve češće rezultat djelovanja niza osoba u pravnim osobama, prvenstveno trgovačkim društvima. Ta društva nerijetko ne biraju sredstva da bi ostvarila dobit pa je tako velik broj prijevara, utaja poreza, zlouporaba stečaja, pranja novca, nelojalne konkurencije, kaznenih djela na štetu potrošača i drugih gospodarskih kaznenih djela koja se imaju pripisati pravnim osobama. Također je i razvoj tehnike doveo do takvih oblika kriminaliteta u kome je pojedinac postao nevažan, a sve su oči uprte u pravne osobe, kao npr. kod kaznenih djela protiv okoliša. U ekstremnim slučajevima pravne osobe se i osnivaju radi vršenja kaznenih djela, ili se nakon osnivanja posvećuju isključivo kriminalnoj djelatnosti, što znači da se pretvaraju u zločinačke organizacije. U takvim okolnostima smatra se da nije dovoljno kazniti odgovorne pojedince, pa niti oduzeti imovinsku korist pravnoj osobi što je moguće i u slučaju ako budu osuđeni samo pojedinci koji su takvu korist ostvarili za pravnu osobu. Takvi pojedinci često imaju podršku ostalih članova pravne osobe koji izravno ili neizravno crpe korist od kaznenog djela pa se jedino kažnjavanjem pravne osobe može utjecati na svijest svih njenih pripadnika da je kriminalno ponašanje u korist pravne osobe nedopustivo. Posebno se ističe potreba kažnjavanja pravnih osoba u slučajevima kada je faktički udio pojedinaca zanemariv u usporedbi s težinom djela ili se, štoviše, pojedinačni počinitelj ne može utvrditi.

Potreba kažnjavanja pravnih osoba izričito je bila proklamirana još Preporukom Vijeća Europe br. R (88) 18 od 20. listopada 1988. koja nosi naziv Odgovornost poduzeća za kaznena djela. U njoj se traži uvođenje odgovornosti poduzeća za kaznena djela počinjena u okviru njihove djelatnosti čak i onda kada kazneno djelo ne predstavlja predmet djelatnosti poduzeća. Još je decidiranija Kaznenopravna konvencija o korupciji Vijeća Europe koju je Hrvatski Sabor potvrdio 27. rujna 2000. a koja u čl. 18. izričito obvezuje zemlje potpisnice da u svom zakonodavstvu predvide odgovornost pravnih osoba za kaznena djela aktivnog podmićivanja, trgovanja utjecajem i pranja novca. Takvim aktima Vijeće Europe želi postići da njegove članice usuglase svoja zakonodavstva kako bi se izbjeglo da neke pravne osobe izmiču odgovornosti prenoseći svoju djelatnost iz države koja poznaje kaznenu odgovornost pravnih osoba u državu koja takvu odgovornost ne poznaje. Prema tome, uvođenje odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela je i međunarodna obveza Republike Hrvatske.

Treba naglasiti da odgovornost pravnih osoba za kaznena djela stvara brojne teškoće na doktrinarnom planu, što i jest razlog da neke europske

zemlje još uvijek oklijevaju s uvođenjem takve odgovornosti. Pri tome je glavni kamen spoticanja načelo krivnje od kojeg polaze ta zakonodavstva a prema kojem je krivnja prijekor koji se može uputiti samo pojedincu a ne i pravnoj osobi. Ipak, u teoriji, pa i u zakonodavstvima, pronalaze se odgovori i na ta teorijska pitanja, a krug zemalja koje usvajaju kaznenu odgovornost pravnih osoba se postupno proširuje. Ona je već dulje vremena prihvaćena u anglosaksonskom pravu, a od zemalja europskog kontinentalnog kruga koji su je izričito predviđeli valja spomenuti Nizozemsku (Kazneni zakon od 1976.), Francusku (Kazneni zakon od 1992) i Sloveniju (posebni Zakon o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba od 1999.), dok Njemačka to čini neizravno tako što predviđa kažnjavanje pravnih osoba za prekršaje u osnovi kojih su kaznena djela koja za račun pravne osobe počine određene fizičke osobe.

Kaznena odgovornost pravnih osoba imala je u Hrvatskoj stanovitu tradiciju jer je njen pravni sustav uključivao odgovornost pravnih osoba za privredne prijestupe kao posebnu vrst kažnjivih djela koja ne predstavljaju ni kaznena djela ni prekršaje. Republika Hrvatska je naime 1991. preuzela Zakon o privrednim prijestupima od 1977. godine koji je privredne prijestupe definirao kao "povrede propisa o privrednom i financijskom poslovanju". Taj zakon primjenjuje se i sada iako u vrlo suženom opsegu tako da se može smatrati zastarjelim, a novi Zakon o prekršajima predviđa i potpuno ukidanje kategorije privrednih prijestupa i njihovo transformiranje u prekršaje. Valja, međutim, istaći da ni privredni prijestupi ni prekršaji nisu zadovoljavajući odgovor na aktualnu potrebu kažnjavanja pravnih osoba za kaznena djela. Pravne osobe ne treba kažnjavati samo za povredu gospodarske i financijske discipline, nego za njihovu kriminalnu djelatnost, a to znači za kaznena djela predviđena u kaznenom zakonodavstvu.

Imajući sve to u vidu Vlada Republike Hrvatske poduzela je korake radi pripremanja Zakona o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba. U tu je svrhu ministar pravosuđa, uprave i lokalne samouprave 27. siječnja 2001. donio je rješenje o osnivanju radne skupinu za izradu Nacrta prijedloga Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela kojim su imenovani hrvatski stručnjaci za kazneno i gospodarsko pravo. Radna skupina koristila je iskustva zemalja koje su uvele odgovornost pravnih osoba za kaznena djela kao i domaća iskustva s privrednim prijestupima te pripremila Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela.

Ovaj Zakon je podijeljen u pet glava. Prvu glavu čine osnovne odredbe u kojima se određuje predmet i svrha Zakona te utvrđuje supsidijarna primjena Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Temeljno načelo Zakona je da su u njemu uređena samo pitanja specifična za odgovornost pravnih osoba, a da se u svim ostalim pitanjima i na pravne osobe primjenjuju navedeni zakoni. Takav pristup omogućio je relativnu kratkoću Zakona. U drugoj glavi date su temeljne pretpostavke kažnjivosti pri čemu se pošlo od načela da odgovornost pravne osobe treba izvesti iz odgovornosti odgovorne osobe, a mogućnost da pravna osoba odgovara i kad se ne može utvrditi odgovorna osoba predviđena je samo kao iznimka. U trećem dijelu su

predviđene kazne i druge kaznenopravne sankcije. Glavna je kazna novčana koja se može izreći u iznosu od 5.000 do 5.000.000 kuna, ali je kao iznimna kazna predviđeno i ukidanje pravne osobe, a pored toga i četiri sigurnosne mjere, oduzimanje imovinske koristi i javno objavljivanje presude. U četvrtoj glavi nabrojena su kaznena djela iz Kaznenog zakona i drugih zakona za koja mogu odgovarati i pravne osobe. Napokon, u petom dijelu sadržane su procesne norme, tj. posebnosti glede kaznenog postupka koji se vodi protiv pravne osobe. Ovdje se pošlo od načela jedinstvenog postupka protiv pravne i odgovorne osobe, s time da se postupak isključivo protiv pravne osobe može voditi samo iznimno. U tom je dijelu posebna pažnja posvećena pitanju tko može predstavljati pravnu osobu u kaznenom postupku, njeno pravo na branitelja i mjere opreza koje sud može poduzeti prema pravnoj osobi.

Treba naglasiti da je odgovornost pravnih osoba za kaznena djela važna novost u hrvatskom pravnom sustavu. Stoga je, osim samog donošenja Zakona, od velike važnosti da se izvrše temeljite pripreme za njegovu primjenu, zbog čega se predlaže i relativno duže razdoblje između njegova donošenja i stupanja na snagu.

III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provedbu ovoga Zakona neće trebati osigurati posebna financijska sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske.

IV. NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O ODGOVORNOSTI PRAVNIH OSOBA ZA KAZNENA DJELA

I. OSNOVNE ODREDBE

Članak 1.

(1) Ovim Zakonom određuju se pretpostavke kažnjivosti, kaznenopravne sankcije i kazneni postupak za kaznena djela pravnih osoba.

(2) Pravne osobe u smislu ovog Zakona su i strane osobe koje se po hrvatskom pravu smatraju pravnim osobama.

Primjena kaznenog zakonodavstva

Članak 2.

Ako u ovom Zakonu nije drukčije propisano, na pravne se osobe primjenjuju odredbe Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

II. PRETPOSTAVKE KAŽNJIVOSTI

Temelj odgovornosti pravnih osoba

Članak 3.

Pravna osoba kaznit će se za kazneno djelo odgovorne osobe ako se njime povređuje neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu korist za sebe ili drugoga.

Odgovorna osoba

Članak 4.

Odgovorna osoba u smislu ovog Zakona je fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe.

Uračunavanje krivnje odgovorne osobe pravnoj osobi

Članak 5.

- (1) Odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe.
- (2) Pravna će se osoba oglasiti odgovornom i kada se protiv odgovorne osobe zbog pravnih ili drugih razloga ne može pokrenuti ili voditi kazneni postupak.

Isključenje i ograničenje odgovornosti nekih pravnih osoba

Članak 6.

- (1) Republika Hrvatska kao pravna osoba ne može se kazniti za kazneno djelo.
- (2) Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu se kazniti samo za kaznena djela koja nisu počinjena u izvršavanju javnih ovlasti.

Odgovornost u slučaju promjene statusa pravne osobe

Članak 7.

- (1) Prestane li pravna osoba postojati prije nego je okončan kazneni postupak, novčana kazna i oduzimanje imovinske koristi mogu se izreći pravnoj osobi koja je njezin sveopći pravni sljednik.
- (2) Prestane li pravna osoba postojati nakon pravomoćno okončanog kaznenog postupka, novčana kazna i oduzimanje imovinske koristi izvršavaju se u skladu s odredbama stavka 1. ovog članka.
- (3) Pravna osoba u stečaju kaznit će se za kaznena djela počinjena prije pokretanja ili tijekom postupka stečaja.

III. KAZNE I DRUGE KAZNENOPRAVNE SANKCIJE

Vrste kaznenopravnih sankcija

Članak 8.

- (1) Za kaznena djela pravnim osobama se mogu izreći kazne, uvjetna osuda i sigurnosne mjere.
- (2) Za kaznena djela mogu se pravne osobe kazniti novčanom kaznom i kaznom ukidanja pravne osobe.

Novčana kazna

Članak 9.

(1) Propisana novčana kazna za kaznena djela pravnih osoba ne može biti manja od 5. 000,00 kuna niti veća od 5. 000.000,00 kuna.

(2) Ako pravna osoba ne plati u određenom roku novčanu kaznu, naplatit će se prisilno.

Visina novčane kazne

Članak 10.

(1) Ako je za kazneno djelo propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od 1 godine zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 5. 000,00 do 2. 000.000,00 kuna.

(2) Ako je za kazneno djelo propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od 5 godina zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 10. 000,00 do 3. 000.000,00 kuna.

(3) Ako je za kazneno djelo propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od 10 godina zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 15. 000,00 do 4. 000.000,00 kuna.

(4) Ako je za kazneno djelo propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od 15 godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 20. 000,00 do 5. 000.000,00 kuna.

Izricanje novčane kazne za stjecaj kaznenih djela

Članak 11.

Ako je sud pravnoj osobi utvrdio novčane kazne za dva ili više kaznenih djela u stjecaju, jedinstvena novčana kazna ne smije biti veća od zbroja pojedinačnih kazni niti od najveće zakonske mjere novčane kazne.

Ukidanje pravne osobe

Članak 12.

(1) Kazna ukidanja pravne osobe može se izreći ako je pravna osoba osnovana radi činjenja kaznenih djela ili je svoju djelatnost pretežito iskoristila za počinjenje kaznenih djela.

(2) Kazna ukidanja pravne osobe ne može se izreći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, političkim strankama i sindikatima.

(3) Uz kaznu ukidanja pravne osobe sud može izreći i novčanu kaznu.

(4) Nakon pravomoćnosti presude o ukidanju pravne osobe provest će se likvidacija.

Uvjetna osuda

Članak 13.

(1) Sud može pravnoj osobi umjesto novčane kazne izreći uvjetnu osudu tako da istodobno odredi da se novčana kazna neće izvršiti ako pravna osoba u vremenu koje sud odredi, a koje ne može biti kraće od jedne niti dulje od tri godine, ne počini novo kazneno djelo.

(2) Uvjetna osuda može se izreći za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine, a sud je izrekao pravnoj osobi novčanu kaznu do 50.000,00 kuna.

Zastara

Članak 14.

(1) Zastara kaznenog progona protiv pravne osobe računa se prema kazni propisanoj za počinitelja kaznenog djela.

(2) Novčana se kazna ne može izvršiti kad proteknu tri godine od njezina izricanja.

(3) Izvršenje kazne ukidanja pravne osobe ne zastarijeva.

Vrste sigurnosnih mjera

Članak 15.

Uz kaznu sud može izreći pravnoj osobi jednu ili više sljedećih sigurnosnih mjera: zabranu obavljanja određenih djelatnosti ili poslova, zabranu poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna, zabranu stjecanja dozvola, ovlasti ili koncesija i oduzimanje predmeta.

Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova

Članak 16.

(1) Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova može se izreći u odnosu na jednu ili više djelatnosti ili poslova čijim je obavljanjem kazneno djelo počinjeno.

(2) Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova sud može izreći pravnoj osobi u trajanju od jedne do tri godine računajući od pravomoćnosti presude ako bi daljnje obavljanje određenih djelatnosti ili poslova bilo opasno za život, zdravlje ili sigurnost ljudi ili imovine, ili za gospodarstvo ili ako je pravna osoba već bila kažnjavana za isto ili istovrsno kazneno djelo.

(3) Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova ne može se izreći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, političkim strankama i sindikatima.

Zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna

Članak 17.

(1) Zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna može se izreći pravnoj osobi ako postoji opasnost da bi takvo poslovanje moglo poticajno djelovati na počinjenje novog kaznenog djela.

(2) Sigurnosna mjera iz stavka 1. ovoga članka izriče se u trajanju od jedne do tri godine računajući od pravomoćnosti sudske presude.

Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti ili koncesija

Članak 18.

(1) Zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, ili koncesija koje izdaju državna tijela ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave sud može izreći pravnoj osobi ako postoji opasnost da bi takvo stjecanje dozvola, ovlasti ili koncesija moglo poticajno djelovati na počinjenje novog kaznenog djela.

(2) Sigurnosna mjera iz stavka 1. ovoga članka izriče se u trajanju od jedne do tri godine računajući od pravomoćnosti sudske presude.

Oduzimanje predmeta

Članak 19.

(1) Sigurnosna mjera oduzimanja predmeta izriče se pod uvjetima predviđenim u članku 80. Kaznenog zakona.

Oduzimanje imovinske koristi

Članak 20.

(1) Pravna osoba ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom.

(2) Imovinska korist iz stavka 1. ovoga članka je svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine pravne osobe do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela.

(3) Imovinska korist ostvarena kaznenim djelom oduzet će se presudom kojom je utvrđeno počinjenje kaznenog djela. Visinu imovinske koristi sud će procijeniti uvidom u cjelokupnu imovinu pravne osobe i dovođenjem u svezu s počinjenim djelom.

(4) Ako se utvrdi nemogućnost oduzimanja imovinske koristi koja se sastoji od novca, prava ili stvari, sud će obvezati pravnu osobu na isplatu protuvrijednosti u novčanom iznosu. Sud će pri određivanju novčanog iznosa uzeti u obzir tržišnu vrijednost stvari ili prava u vrijeme donošenja odluke.

(5) Imovinska korist oduzet će se i kad se po bilo kojem pravnom temelju nalazi kod drugoga, ako je prema okolnostima pod kojima je ostvario određene vrijednosti znao ili mogao i bio dužan znati da su vrijednosti ostvarene kaznenim djelom.

Javno objavljivanje presude

Članak 21.

(1) Javno objavljivanje presude sud može odrediti kada s obzirom na značenje kaznenog djela utvrdi da postoje opravdani razlozi da se javnost obavijesti o pravomoćnoj presudi.

(2) Sud će odrediti da se presuda objavi u cijelosti ili u dijelu, te rok u kojem se mora objaviti. Javno objavljena presuda može sadržavati ime oštećenika, ali samo uz njegov pristanak.

(3) Sud će odrediti u kojem ili u kojim će se sredstvima javnog priopćavanja objaviti presuda iz stavka 1. ovoga članka. Sredstva javnog priopćavanja objaviti će navedenu presudu o trošku osuđene pravne osobe.

IV. KAZNENA DJELA PRAVNIH OSOBA

Kaznena djela pravnih osoba

Članak 22.

Pod uvjetima propisanim ovim Zakonom pravne osobe mogu biti proglašene krivima za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom i drugim zakonima u kojima su propisana kaznena djela.

Odgovornost pravnih osoba za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom

Članak 23.

(1) Pravne osobe mogu biti proglašene krivima za sljedeća kaznena djela propisana Kaznenim zakonom:

- 1) za kaznena djela iz članka 95. i 101. Kaznenog zakona
- 2) za kaznena djela iz članka 106., 107., 111., 114.-116., 119.-121., 130.-134. Kaznenog zakona
- 3) za kaznena djela iz članka 141., 143., 144.-146. Kaznenog zakona
- 4) za kaznena djela iz članka 169., 172.-175., 177., 178., 183.-185. Kaznenog zakona
- 5) za kaznena djela iz članka 195.-197. Kaznenog zakona
- 6) za kaznena djela iz članka 199.-202. Kaznenog zakona
- 7) za kaznena djela iz članka 220.-236. Kaznenog zakona
- 8) za kaznena djela iz članka 238., 242., 245.-248. Kaznenog zakona
- 9) za kaznena djela iz članka 250.-261. Kaznenog zakona
- 10) za kaznena djela iz članka 263.-267., 271. i 272. u vezi s člancima 265.-267. Kaznenog zakona
- 11) za kaznena djela iz članka 274.-290., 292., 293., 295.-298. Kaznenog zakona
- 12) za kaznena djela iz članka 308., 310. Kaznenog zakona
- 13) za kaznena djela iz članka 311.- 314. Kaznenog zakona
- 14) za kaznena djela iz članka 322., 324.-327., 329., 330., 332.-335. Kaznenog zakona
- 15) za kaznena djela iz članka 343., 347., 348., 351. Kaznenog zakona
- 16) za kaznena djela iz članka 368.-370. Kaznenog zakona.

(2) Kaznena djela navedena u stavku 1. ovoga članka obuhvaćaju i teže i blaže oblike kaznenih djela.

Odgovornost pravnih osoba za kaznena djela propisana drugim zakonima

Članak 24.

Osim za kaznena djela iz članka 23. ovoga Zakona pravne osobe mogu biti proglašene krivima:

1. za kazneno djelo iz članka 624. stavka 1. točke 1., 4., 5., 8.-11. i stavka 2., članka 627. i članka 628. Zakona o trgovačkim društvima
2. za kazneno djelo iz članka 31. Zakona o državnim robnim zalihama
3. za kaznena djela iz članka 91.-93. Zakona o osnovama deviznog sustava, deviznog poslovanja i prometa zlata
4. za kazneno djelo iz članka 32. Zakona o računovodstvu
5. za kaznena djela iz članka 124a i 124b Zakona o autorskom pravu
6. za kazneno djelo iz članka 60. stavak 1. Zakona o otrovima.

V. KAZNENI POSTUPAK

Jedinstveni postupak

Članak 25.

(1) Za kazneno djelo pravne osobe i odgovorne osobe provest će se jedinstveni postupak i donijeti jedna presuda.

(2) Ako se protiv odgovorne osobe zbog pravnih ili drugih razloga ne može pokrenuti ili voditi kazneni postupak, postupak će se započeti i provesti samo protiv pravne osobe.

Odlučivanje o kaznenom progonu prema načelu svrhovitosti

Članak 26.

Državni odvjetnik može postupiti po članku 175. Zakona o kaznenom postupku ako pravna osoba nema imovine ili je ona tako neznatna da ne bi bila dovoljna niti za pokriće troškova postupka ili ako se protiv nje vodi stečajni postupak.

Mjesna nadležnost

Članak 27.

(1) Ako nije poznato mjesto počinjenja kaznenog djela ili je to mjesto izvan teritorija Republike Hrvatske, nadležan je sud na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište, odnosno okrivljena pravna osoba sjedište.

(2) Privatna tužba može se podnijeti i sudu na čijem području okrivljena pravna osoba ima sjedište.

Pokretanje kaznenog postupka po prijedlogu

Članak 28.

Ako je podnesen prijedlog za progon samo protiv odgovorne osobe, državni odvjetnik može po službenoj dužnosti pokrenuti kazneni postupak za isto kazneno djelo i protiv pravne osobe.

Predstavnik okrivljene pravne osobe

Članak 29.

(1) Za okrivljenu pravnu osobu u kaznenom postupku sudjeluje njezin predstavnik koji je ovlašten poduzimati sve radnje koje može poduzeti okrivljenik.

(2) Okrivljena pravna osoba može imati samo jednog predstavnika. Predstavnik pravne osobe može biti svaka potpuno poslovno sposobna fizička osoba koja zna hrvatski jezik.

(3) Predstavnika određuje organ pravne osobe, odnosno osobe koje je zastupaju na temelju zakona, odluke nadležnog organa, statuta, društvenog ugovora ili odluke organa pravne osobe. Ako predstavnik nije po drugoj osnovi ovlašten zastupati pravnu osobu, za ovlast da bude njen predstavnik, pravna osoba mu daje pisanu punomoć. Punomoć se može dati i usmeno na zapisnik sudu koji vodi postupak.

(4) Sud je dužan utvrditi identitet predstavnika pravne osobe i njegovo ovlaštenje za sudjelovanje u postupku. Pravna osoba je dužna sudu dostaviti podnesak kojim je odredila svog predstavnika kao i dokaze o njegovom ovlaštenju.

(5) Predstavnik pravne osobe ne može biti osoba koja je u istom postupku pozvana kao svjedok te osoba protiv koje se vodi kazneni postupak zbog istog kaznenog djela.

Postavljanje predstavnika

Članak 30.

(1) U prvom pozivu sud će upozoriti pravnu osobu da je dužna odrediti predstavnika u roku od osam dana od primitka poziva.

(2) Ako pravna osoba ne odredi predstavnika u roku iz stavka 1. ovoga članka postaviti će ga sud pred kojim se vodi postupak.

(3) Ako pravna osoba prestane postojati prije nego je pravomoćno okončan kazneni postupak tako da ima sveopćeg pravnog slijednika, taj je slijednik dužan odrediti svog predstavnika u roku od osam dana od prestanka pravne osobe u protivnom predstavnika će postaviti sud pred kojim se vodi postupak.

(4) Ako pravna osoba odredi predstavnika protivno stavku 2. i 5. članka 29. ovoga Zakona, sud koji vodi postupak pozvat će je da u roku od osam dana odredi drugog predstavnika i o tome obavijesti sud. Ako pravna osoba ne odredi predstavnika u tom roku, predstavnika će joj postaviti sud pred kojim se vodi postupak.

(5) Predstavnika okrivljenoj pravnoj osobi postavlja predsjednik suda rješenjem koje se dostavlja osobi koja je određena za predstavnika te pravnoj osobi. Te osobe imaju pravo žalbe na rješenje koja ne zadržava njegovo izvršenje.

Dostava odluka i dopisa pravnoj osobi

Članak 31.

Odluke i dopisi upućeni pravnoj osobi dostavljaju se na adresu njezina predstavnika ili u sjedište pravne osobe odnosno njezine podružnice.

Dovođenje

Članak 32.

Ako se uredno pozvani predstavnik ne odazove pozivu i svoj izostanak ne opravda, sud može izdati dovedbeni nalog ako je u pozivu upozoren da će u slučaju izostanka biti prisilno doveden.

Troškovi predstavnika

Članak 33.

(1) Nagrada i nužni izdaci predstavnika ulaze u troškove kaznenog postupka.

(2) Nužni izdaci postavljenog predstavnika u postupku zbog kaznenih djela za koja se progoni po službenoj dužnosti predujmaju se iz sredstava tijela koje vodi kazneni postupak, a naplaćuju kasnije od osoba koje su ih dužne naknaditi prema odredbama Zakona o kaznenom postupku.

Branitelj

Članak 34.

(1) Okrivljena pravna osoba može imati branitelja. Punomoć branitelju određuju ovlaštenici za zastupanje pravne osobe iz članka 29. stavak 3. ovoga Zakona.

(2) Pravna i odgovorna osoba protiv koje se vodi kazneni postupak za isto kazneno djelo mogu imati zajedničkog branitelja ako to nije u suprotnosti s probitcima njihove obrane.

(3) Na okrivljenu pravnu osobu ne primjenjuju se odredbe Zakona o kaznenom postupku o obveznoj obrani.

Sadržaj optužnice

Članak 35.

Optužnica protiv okrivljene pravne osobe osim dijelova propisanih Zakonom o kaznenom postupku mora sadržavati i tvrtku odnosno naziv okrivljene pravne osobe, njezino sjedište i matični broj te ime i prezime njezina predstavnika, njegov jedinstveni matični broj građana državljanina Republike Hrvatske ili broj putovnice ako je stranac.

Glavna rasprava

Članak 36.

(1) Na glavnoj raspravi u jedinstvenom postupku protiv pravne i odgovorne osobe prvo će se ispitati odgovorna osoba o tome kakav stav zauzima prema svakoj točki optužbe, a zatim predstavnik pravne osobe.

(2) Redoslijed izvođenja dokaza na glavnoj raspravi u jedinstvenom postupku protiv pravne i odgovorne osobe određuje se prema tome kako se odgovorna osoba očitovala u odnosu na optužbu bez obzira na očitovanje predstavnika pravne osobe. Uvijek će se prvo ispitati odgovorna osoba, a zatim predstavnik pravne osobe.

(3) Nakon završenog dokaznog postupka te govora tužitelja i oštećenika prvo govori branitelj pravne osobe, pa predstavnik pravne osobe, a zatim branitelj odgovorne osobe pa odgovorna osoba.

(4) Sud može odlučiti da se nakon očitovanja o krivnji pravne osobe glavna rasprava održi u odsutnosti predstavnika pravne osobe koji je uredno pozvan, a njegova prisutnost nije prijeko potrebna.

Sadržaj presude

Članak 37.

Presuda u postupku protiv okrivljene pravne osobe osim dijelova propisanih Zakonom o kaznenom postupku mora sadržavati:

1) u uvodu presude tvrtku odnosno naziv okrivljene pravne osobe, njezino sjedište i matični broj te ime i prezime njezina predstavnika, njegov jedinstveni matični broj građana državljanina Republike Hrvatske ili broj putovnice ako je stranac,

2) u izreci presude tvrtku odnosno naziv i sjedište okrivljene pravne osobe.

Mjere opreza prema pravnoj osobi

Članak 38.

(1) Ako osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će okrivljena pravna osoba ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo ili da

će počiniti kazneno djelo kojim prijeti, sud će joj odrediti sljedeće mjere opreza:

- 1) zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova,
- 2) zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna,
- 3) zabrana stjecanja dozvola, ovlasti ili koncesija.

(2) Sud može odrediti mjeru opreza iz stavka 1. točke 1. ovoga članka i ako bi daljnje obavljanje određenih djelatnosti ili poslova bilo opasno za život, zdravlje ili sigurnost ljudi ili imovine, ili za gospodarstvo. Ova se mjera ne može izreći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, političkim strankama i sindikatima.

(3) Sud može na prijedlog državnog odvjetnika ili po službenoj dužnosti rješenjem zabraniti statusne promjene koje bi mogle dovesti do prestanka okrivljene pravne osobe. Zabrana će se upisati u sudski registar ili drugi registar.

(4) Rješenje o određivanju mjere opreza upisat će se u sudski registar ili drugi registar po službenoj dužnosti.

Članak 39.

Ovaj Zakon stupa na snagu šezdesetog dana od dana objave u "Narodnim novinama".

O B R A Z L O Ž E N J E

Glava I: Osnovne odredbe

Glava I sadrži temeljne odredbe o samom Zakonu.

Uz članak 1.

U članku 1. st. 1. ovoga Zakona određen je sadržaj i domet Zakona. Zakon sadrži pretpostavke kažnjivosti pravnih osoba za kaznena djela i kaznenopravne sankcije koje se pravnim osobama mogu izreći za kaznena djela (materijalnopravne odredbe) i odredbe o postupku za kaznena djela pravnih osoba (procesnopravne odredbe). Kako je vidljivo iz te odredbe, a i naziva Zakona, za kaznena djela mogu odgovarati samo pravne osobe, a to znači trgovačka društva, ustanove, zadruge, udruge, sindikati, političke stranke i dr. Prema tome, društva koja nemaju status pravne osobe, a to su u hrvatskom pravnom sustavu tajno društvo i ortakluk i udruga koja nema svojstvo pravne osobe, ne mogu odgovarati za kaznena djela. Strane pravne osobe u načelu su izjednačene s domaćim, ali je trebalo voditi računa o tome da u nekim zemljama neka društva nemaju svojstvo pravne osobe iako ih, kada je u pitanju kriminalna djelatnost, valja izjednačiti s pravnim osobama (to su npr. "osobna društva s nepotpunom pravnom sposobnošću" u njemačkom pravu). Stoga se u čl. 1. st. 2. propisuje da se takve strane osobe u Hrvatskoj izjednačuju s pravnim osobama ako bi se one po hrvatskom pravu smatrale pravnim osobama.

Uz članak 2.

U članku 2. propisana je supsidijarna primjena odredaba Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. To znači da u ovom Zakonu ne treba normirati pretpostavke kažnjivosti pravnih osoba kada se i na pravne osobe mogu primijeniti odredbe postojećeg kaznenog zakonodavstva, kako materijalnog, tako i procesnog. Tako, primjerice, ne treba normirati krajnju nuždu, pokušaj, supočiniteljstvo i druge institute općeg dijela kaznenog prava jer su oni propisani u Kaznenom zakonu tako da se mogu primijeniti i na pravne osobe. Iz tih se razloga smatraju nepotrebnim i posebne odredbe o odgovornosti inozemnih pravnih osoba jer one trebaju odgovarati prema općim odredbama o primjeni hrvatskog kaznenog zakonodavstva (čl. 13-16. Kaznenog zakona) uz nužne modifikacije koje će razraditi teorija i praksa, npr. pravna se osoba neće moći kazniti za kazneno djelo počinjeno u inozemstvu kada naš zakon traži identitet norme ili dvojnu kažnjivost, a zemlja u kojoj je počinjeno kazneno djelo ne predviđa kažnjivost pravnih osoba. Dosadašnja odredba čl. 7. Zakona o privrednim prijestupima prema kojoj strana pravna osoba odgovara za privredni prijestup samo ako ima predstavništvo na području Republike Hrvatske ili je privredni prijestup počinjen njezinim prijevoznim sredstvom bila bi, kada su u pitanju kaznena djela, odviše

restriktivna. Postojanje predstavništva u Republici Hrvatskoj može biti uvjet za legalnu, ali ne i za kriminalnu djelatnost stranih pravnih osoba.

Glava II: Pretpostavke kažnjivosti

Ova glava obuhvaća specifičnosti odgovornosti pravnih osoba u usporedbi s fizičkim, tj. uređuje ona pitanja na koja, kada se radi o pravnim osobama, odredbe općeg dijela Kaznenog zakona ne daju odgovor. To su ujedno teorijski najkontraverznija pitanja zbog kojih se odgovornost pravnih osoba za kaznena djela sporo afirmira u praksi europskih kontinentalnih zemalja.

Uz članak 3.

U članku 3. je propisano da se kaznena odgovornost pravne osobe mora temeljiti na kaznenom djelu njene odgovorne osobe. Ta je odredba jasnija od dosadašnje odredbe članka 10. Zakona o privrednim prijestupima prema kojoj je "pravna osoba odgovorna za privredni prijestup ako je do izvršenja došlo radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora od organa upravljanja ili odgovorne osobe koja je bila ovlaštena postupati u ime pravne osobe", a koja je dovodila do brojnih nedoumica. Odustalo se od utemeljenja odgovornosti pravne osobe na odlukama organa upravljanja jer se odgovornost mora uvijek temeljiti na odgovornosti pojedinačne fizičke osobe (pa i u slučaju ako je u pitanju odluka koju je donio neki kolegijalni organ). Pravna osoba, međutim, neće odgovarati automatski za sva kaznena djela svojih odgovornih osoba, nego samo ako je odgovorna osoba kaznenim djelom ujedno povrijedila neku dužnost pravne osobe (npr. kod kaznenih djela protiv okoliša) ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu korist za sebe ili drugoga (npr. kod gospodarskih kaznenih djela u korist pravne osobe). Ta korist može biti i neimovinska. Nisu li u pitanju opisana kaznena djela odgovornih osoba, odgovarat će samo odgovorna osoba kao fizička osoba; to će biti najčešći slučaj kada će pravna osoba i sama biti žrtva, tj. kada će odgovorna osoba počiniti kazneno djelo u svoju korist, a na štetu pravne osobe.

Uz članak 4.

Definicija odgovorne osobe u članku 4. ponešto se razlikuje od definicija iz čl. 9. Zakona o privrednim prijestupima i čl. 89. st. 7. Kaznenog zakona koje obuhvaćaju sve osobe kojima je povjeren određeni djelokrug poslova u pravnoj osobi. Predložena definicija u prvi plan stavlja osobe koje vode poslove pravne osobe, tj. osobe koje mogu sklapati pravne poslove za pravnu osobu pa pri tome mogu i za njen račun počiniti i kaznena djela. Međutim, kako fizičke osobe mogu činiti kaznena djela za koja treba odgovarati i pravna osoba ne samo u sklapanju pravnih poslova, nego i u okviru drugih djelatnosti pravne osobe, zadržana je i dosadašnja formulacija prema kojoj je odgovorna osoba i svaka osoba kojoj je povjereno obavljanje

poslova iz područja djelovanja pravne osobe. Na taj je način otvorena široka mogućnost kaznenopravne odgovornosti pravnih osoba.

Uz članak 5.

Pitanje kako uskladiti odgovornost pravnih osoba za kaznena djela s načelom krivnje vjerojatno je najteže teorijsko pitanje u cjelokupnom kompleksu odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. Kao i u većini europskih kontinentalnih država kazneno pravo je i u Republici Hrvatskoj utemeljeno na načelu krivnje; štoviše, to je načelo sada izričito proklamirano u čl. 4. Kaznenog zakona. Kako se krivnja sastoji u prijekoru koji se upućuje počinitelju kao slobodnom i odgovornom biću, teško je takav prijekor opravdati u odnosu na pravne osobe. Stoga se kao izlaz u nekim sustavima nudi objektivna odgovornost pravne osobe. Takvo bi rješenje kod nas bilo neprihvatljivo već zato što su sva kaznena djela za koja će odgovarati pravne osobe namjerna ili nehajna, pa se onda ti oblici krivnje moraju utvrditi i kad je u pitanju pravna osoba. Stoga je jedino rješenje da se krivnja pravne osobe izvodi iz krivnje odgovorne osobe, kako je propisano u čl. 5. st. 1. ovoga Zakona. To pak znači da kod odgovorne osobe moraju postojati ne samo namjera i nehaj, nego i ostali sastojci krivnje koje predviđa čl. 39. Kaznenog zakona (ubrojivost i svijest o protupravnosti). No, takvo rješenje stvara daljnje teškoće u slučajevima kada se ne može identificirati odgovorna osoba jer se ne može za sigurnošću tvrditi da je odgovorna osoba kriva ako je sudu nepoznata. Ipak i u takvim slučajevima postoji potreba za kažnjavanjem pravne osobe, kako je to izričito naglašeno i u toč. 1., 2. Preporuke Vijeća Europe br. R (88) 18 od 20. listopada 1998. Ako bi se inzistiralo na strogo postavljenom načelu krivnje i isključivalo kažnjavanje pravne osobe uvijek kada je fizička osoba kao počinitelj nepoznata, ili se protiv nje ne može voditi postupak, bilo bi to kriminalnopolitički neprihvatljivo. Iz tih razloga u čl. 5. st. 2. ovoga Zakona dopušta mogućnost da se pravna osoba oglasi odgovornom i kada se protiv odgovorne osobe zbog pravnih ili drugih smetnji ne može pokrenuti ili voditi kazneni postupak. U stvari bi se u tom slučaju krivnja odgovorne osobe presumirala, što znači da bi i u takvim slučajevima bilo dopušteno dokazivati da odgovorna osoba nije bila kriva (npr. da je odgovorna osoba koja je u međuvremenmu umrla bila u nekoj zabludi koja isključuje krivnju).

Uz članak 6.

U članku 6. predviđeno je isključenje odnosno ograničenje odgovornosti za neke pravne osobe. Sva zakonodavstva koja predviđaju kaznenu odgovornost pravnih osoba slažu se u tome da državu treba isključiti iz te odgovornosti jer država ne može kažnjavati samu sebe. Prijeporno je vrijedi li to i za teritorijalne zajednice. Zakon se opredjeljuje za odgovornost jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kada se ne radi o kaznenim djelima počinjenim u izvršavanju javnih ovlasti. Drugim riječima, te jedinice ne mogu odgovarati za kaznena djela kada postupaju *iure imperii*, ali

mogu kada postupaju *iure gestionis*, tj. kada se pojavljuju kao ravnopravni subjekti u trgovačkom poslovanju i drugim djelatnostima.

Uz članak 7.

Ovim člankom propisuje se odgovornost kada dođe do promjena statusa pravne osobe prije okončanja kaznenog postupka, nakon pravomoćno okončanog postupka, a posebno za pravne osobe u stečaju. S obzirom da pravne osobe u stečaju nastavljaju svoju djelatnost koja i u tom stadiju može biti kriminalna, u članku 7. st. 3. ovoga Zakona predviđa se mogućnost kažnjavanja pravne osobe za kaznena djela počinjena prije pokretanja ili tijekom stečajnog postupka. Specifičnost tog stadija ogledat će se u ograničenju kruga odgovornih osoba, prvenstveno na stečajne upravitelje kao osobe koje su u tom stadiju ovlaštene zastupati pravnu osobu. Ipak, poteškoće nastaju ako pravna osoba prestane postojati prije nego je kazneni postupak okončan. Članak 7. st.1. ovoga Zakona u tom slučaju predviđa mogućnost kažnjavanja pravne osobe koja je sveopći pravni slijednik, ali samo izricanjem novčane kazne i oduzimanjem imovinske koristi. Time se želi onemogućiti fiktivni prestanak pravne osobe radi izigravanja kazne i zadržavanja imovinske koristi. Slična je situacija i kada pravna osoba prestane postojati nakon pravomoćno okončanog kaznenog postupka, s time da će se i u tom slučaju novčana kazna i oduzimanje imovinske koristi moći izvršiti samo prema pravnoj osobi koja je sveopći pravni slijednik osuđene pravne osobe (čl. 7. st. 2. ovog Zakona).

Glava III. Kazne i druge kaznenopravne sankcije

Uz članak 8.

Polazeći od vrsta i svrha kaznenopravnih sankcija predviđenih u Kaznenom zakonu, ovaj Zakon u članku 8. predviđa tri tipa kaznenopravnih sankcija za pravne osobe. To su kazne, uvjetna osuda i sigurnosne mjere.

Kada je riječ o kaznama, kazna zatvora po prirodi stvari otpada za pravne osobe, ali razumije se, ne i za odgovorne osobe jer se one kažnjavaju po Kaznenom zakonu. Glavna je kazna za pravne osobe novčana kazna, a pored nje se predviđa i ukidanje pravne osobe, ali samo kao iznimna kazna. Novčana kazna propisana za pravne osobe mora se razlikovati od novčane kazne propisane za fizičke osobe; ne samo da ona mora biti viša za pravne nego za fizičke osobe, nego je i sustav dnevnih dohodaka, predviđen u Kaznenom zakonu, neprimjenljiv na pravne osobe.

Uz članak 9.

Članku 9. ovoga Zakona propisuje da se novčana kazna pravnim osobama može izreći u rasponu od 5 tisuća do 5 milijuna kuna. Razumije se

da u slučaju neplaćanja novčane kazne u odnosu na pravne osobe dolazi u obzir samo prisilna naplata.

Načelo zakonitosti zahtijeva da u zakonu bude predviđeno ne samo kazneno djelo (*nullum crimen sine lege*), nego i kazna (*nulla poena sine lege*). Glede opisa kaznenih djela za koja će odgovarati pravne osobe ne pojavljuju se u odnosu na njih nikakve specifičnosti, ali se propisane kazne za fizičke osobe očigledno ne mogu primijeniti i na pravne osobe. To ne vrijedi samo za kaznu zatvora koja u odnosu na pravne osobe otpada, nego i u odnosu na novčane kazne. Pri određivanju novčanih kazni za pojedina kaznena djela treba imati u vidu i zahtjev da kazne moraju biti određene (*nulla poena sine lege certa*). Tome bi se najbolje udovoljilo ako bi se za svako kazneno djelo koje mogu počiniti pravne osobe propisala i posebna kazna za pravne osobe. Ipak bi takva tehnika jako opterećivala tekst Kaznenog zakona i drugih zakona koji sadrže kaznena djela za koja mogu odgovarati pravne osobe, a u krajnjoj liniji ne bi bila ni nužna.

Uz članak 10.

Određujući raspone kazni za fizičke osobe Kazneni zakon je usvojio nekoliko ustaljenih okvira prilagođenih težini kaznenih djela pa je i ovaj Zakon u članku 10. pošao od četiri takva temeljna okvira (predviđena kazna zatvora do 1, 5, 10 godina ili 15 godina ili dugotrajni zatvor) i za njih predvidio posebne kaznene okvire za pravne osobe (do 2, 3, 4 i 5 milijuna kuna). Na taj je način ostvareno načelo da je kazna propisana za pravnu osobu razmjerna težini počinjenog kaznenog djela.

Uz članak 11.

U članku 11. trebalo je precizirati, a s obzirom na način propisivanja novčanih kazni i način utvrđivanja novčane kazne za kaznena djela u stjecaju, stoga je u ovom članku predviđeno da u tom slučaju jedinstvena novčana kazna za stjecaj ne smije biti veća od zbira pojedinačnih kazni niti od najveće zakonske mjere novčane kazne (koja iznosi 4 milijuna kuna).

Uz članak 12.

Kao posebnu kaznu ovaj Zakon u članku 12. predviđa ukidanje pravne osobe. Ta je kazna, kako je već istaknuto, predviđena kao iznimna, a takav se njen karakter osigurava time što se ona može izreći samo ako je pravna osoba osnovana radi činjenja kaznenih djela ili je svoju djelatnost pretežito iskoristila za počinjenje kaznenih djela. Ako je taj uvjet ostvaren, neodlučna je vrsta i težina kaznenih djela. Daljnje ograničenje te kazne sastoji se u tome što se ona ne može izreći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, političkim strankama i sindikatima. Uz kaznu ukidanja pravne osobe predviđena je i mogućnost izricanja novčane kazne.

Uz članak 13.

Prilikom izrade ovoga Zakona razmatrana je sankcija koju predviđa francuski Kazneni zakonik a to je sudski nadzor koji je blizak anglosaksonskoj uvjetnoj osudi (probaciji) a prema kojem se pravnoj osobi postavljaju određeni uvjeti, npr. periodičko izvještavanje o financijskom stanju ili se uvodi sudski nadzornik s ovlašću nenajavljenog pregleda poslovanja. Od toga se odustalo jer je ocijenjeno da u ovom trenutku u Hrvatskoj nema dovoljno stručnih osoba osposobljenih za takav nadzor i ostalo se na klasičnoj uvjetnoj osudi u europsko-kontinentalnoj verziji (članak 13. ovoga Zakona). Pri tome je u osnovi usvojena koncepcija uvjetne osude iz članka 67. Kaznenog zakona s time da je rok provjeravanja skraćen na vrijeme od jedne do tri godine, a mogućnost izricanja uvjetne osude je ograničena na kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godina, a izrečena novčana kazna ne prelazi 50 tisuća kuna.

Uz članak 14.

Glede zastare kaznenog progona protiv pravne osobe vrijede odredbe Kaznenog zakona, no kako su zastarni rokovi vezani uz visinu kazne predviđene za fizičke osobe, valjalo je posebno istaknuti i da se zastara kaznenog progona protiv pravne osobe određuje prema kazni propisanoj za počinitelja kaznenog djela (čl. 12. st. 1. ovog Zakona). Na taj se način osigurava da zastara kaznenog progona teče jednako za fizičku osobu kao počinitelja i pravnu osobu. Što se pak tiče zastare izvršenja kazne predviđeno je da izvršenje novčane kazne za pravnu osobu zastarijeva kad proteknu tri godine od njenog izricanja, tj. povišen je rok u odnosu na zastaru izvršenja novčane kazne izrečene fizičkoj osobi koji iznosi dvije godine s obzirom na to da je novčana kazna izrečena pravnoj osobi u pravilu glavna kazna, a i izriče se u višim iznosima nego fizičkim osobama. Predviđeno je i da izvršenje kazne ukidanja pravne osobe ne zastarijeva jer to proizlazi iz naravi te kazne.

Uz članak 15.

Ovaj Zakon predviđa kao dopunske sankcije četiri sigurnosne mjere. To su: 1. zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova, 2. zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna, 3. zabrana stjecanja dozvola, ovlasti ili koncesija i 4. oduzimanje predmeta. Moglo bi se raspravljati o tome ne predstavljaju li te sankcije zapravo sporedne kazne jer se izriču uz novčanu kaznu ili kaznu ukidanja pravne osobe kao glavne kazne. Iako u njima nedvojbeno ima punitivnih elemenata, ipak prevladavaju preventivni pa im više priliči naziv sigurnosnih mjera. Na taj se način ujedno ostvaruje paralelizam s kaznenopravnim sustavom predviđenim za fizičke osobe koji se temelji na razlikovanju kazni i sigurnosnih mjera.

Uz članak 16.

Zakon propisuje pretpostavke za primjenu sigurnosnih mjera, pa je u stavku 1. predviđeno da se zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova može izreći u odnosu na jednu ili više djelatnosti ili poslova čijim je obavljanjem pravna osoba počinila kazneno djelo. Stavak 2. predviđen je uvjet koji se mora ostvariti za izricanje ove mjere: ako bi daljnje obavljanje određenih djelatnosti ili poslova bilo opasno za život, zdravlje ili sigurnost ljudi ili imovine, ili za gospodarstvo, ili ako je pravna osoba već bila kažnjavanja za isto ili istovrsno kazneno djelo. Također, ograničeno je vrijeme trajanja ove zabrane koje iznosi od jedne do tri godine. U stavku 3. ovoga članka sadržana je zabrana izricanja ove sigurnosne mjere jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, političkim stranka i sindikatima.

Uz članak 17.

Zabrana poslovanja s korisnicima državnog ili lokalnog proračuna kao sigurnosna mjera može se izreći pravnoj osobi u trajanju od jedne do tri godine samo po uvjetom da postoji opasnost da bi takvo poslovanje poticajno djelovalo na počinjenje novog kaznenog djela. To znači da će sud utvrditi postojanje navedene opasnosti dovođenjem u svezu s već počinjenim kaznenim djelom od strane pravne osobe.

Uz članak 18.

Kao i kod prethodne sigurnosne mjere i ovdje se predviđa isti obavezan uvjet koji se mora ostvariti za izricanje zabrane stjecanja dozvola, ovlasti ili koncesija koje izdaju državna tijela ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Postojanje opasnosti da bi stjecanje dozvola, ovlasti ili koncesija moglo poticajno djelovati na počinjenje novog kaznenog djela utvrđuje se dovođenjem u svezu s počinjenim kaznenim djelom. I ova se zabrana može izreći u trajanju od jedne do tri godine računajući od pravomoćnosti sudske presude.

Uz članak 19.

Sigurnosna mjera oduzimanja predmeta u ovom Zakonu predviđena je sukladno propisu Kaznenog zakon o oduzimanju predmeta uporabljenih za počinjenje ili pripremanje kaznenog djela, proizvedenih ili namijenjenih za počinjenje djela ili nastalih počinjenjem djela. Stavkom 2. Zakona precizirano je kada će sud izreći ovu mjeru pozivanjem na uvjete predviđene u članku 80. Kaznenog zakona.

Uz članak 20.

Iza većine kaznenih djela koja će počiniti pravne osobe skriva se imovinska korist. U članku 20. ovog Zakona pobliže su određene pretpostavke za izricanje te mjere koja je, kao i u Kaznenom zakonu, mjera sui generis. U stavku 2. definirana je imovinska korist kao svako povećanje ili sprječavanje smanjenja imovine pravne osobe do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela. U stavku 3. dato je uputstvo sudu kako će utvrđivati imovinsku korist pri čemu se to utvrđenje može temeljiti i na procjeni suda uz uvid u cjelokupnu imovinu pravne osobe i dovođenjem u svezu s počinjenim djelom. U stavku 4. je propisano, po uzoru na odredbu Kaznenog zakona, da je u slučajevima nemogućnosti oduzimanja imovinske koristi koja se sastoji od novca, prava ili stvari sud dužan obvezati pravnu osobu na isplatu protuvrijednosti u novčanom iznosu, ali je dodana i nova odredba prema kojoj će sud pri određivanju novčanog iznosa uzeti u obzir tržišnu vrijednost stvari ili prava u vrijeme donošenja odluke. Na kraju, u skladu s noveliranom odredbom čl. 82. st. 3. Kaznenog zakona, propisano je i da će se imovinska korist oduzeti kad se po bilo kojem pravnom temelju nalazi kod drugoga, ako je prema okolnostima pod kojima je ostvario određene vrijednosti znao, mogao i bio dužan znati da su vrijednosti ostvarene kaznenim djelom, čime je propisana zaštita savjesnog stjecatelja.

Pravo oštećenika na namirenje iz oduzete imovine nije posebno spomenuto, ali iz opće odredbe članka 2. ovoga Zakona o supsidijarnoj primjeni Kaznenog zakona valja zaključiti da je takvo namirenje moguće pod uvjetima iz čl. 82. st. 4. Kaznenog zakona.

Uz članak 21.

U članku 21. ovaj Zakon predviđa javno objavljivanje presude kao mjeru sui generis. No, dok je ta mjera u čl. 83. Kaznenog zakona ograničena na kaznena djela počinjenja u sredstvima javnog priopćavanja, kada su u pitanju pravne osobe nema tog ograničenja, nego sud objavljivanje presude može odrediti uvijek kada s obzirom na značenje kaznenog djela utvrdi da postoje opravdani razlozi da se javnost obavijesti o pravomoćnoj presudi. U članku 21. st. 2. i 3. ovoga Zakona propisane su i neke pojedinosti u svezi s javnim objavljivanjem presude.

Glava IV. Kaznena djela pravnih osoba

Kod određivanja kaznenih djela za koja će odgovarati pravne osobe postavila se načelna dvojba treba li uopće određivati katalog tih kaznenih djela, ili bi bilo jednostavnije predvidjeti da pravne osobe mogu odgovarati načelno za sva kaznena djela predviđena u zakonodavstvu. Razumije se da po prirodi stvari pravna osoba ne može počiniti sva kaznena djela koja može počiniti fizička osoba (npr. ne može počiniti ubojstvo ili silovanje), ali bi isključenje odgovornosti pravne

osobe za takva kaznena djela proizlazilo već iz odredbe članka 3. ovoga Zakona, tj. u tom slučaju ne bi bila povrijeđena neka dužnost pravne osobe niti bi kaznenim djelom pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu korist za sebe ili drugoga. Ipak, radi ostvarivanja pravne sigurnosti na tom području koje zahtijeva da se pravnim osobama unaprijed stavi do znanja za koja kaznena djela mogu odgovarati, pristupilo se utvrđivanju kataloga kaznenih djela za koja mogu odgovarati pravne osobe. Pri tome su propisana i navedena ne samo kaznena djela predviđena u Kaznenom zakonu (čl. 23. ovoga Zakona), nego i ona iz posebnog zakonodavstva (čl. 24. ovoga Zakona).

Uz članak 22.

Temeljno je pitanje određenja kataloga inkriminacije tj. kaznenih djela za koja pravne osobe mogu biti proglašene krivima. Pritom je moguće kaznenu odgovornost pravnih osoba propisati samo za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom i time suziti opseg njihove odgovornosti, ili pak predvidjeti da pravne osobe kazneno odgovaraju i za kaznena djela propisana u drugim zakonima. Ako se prihvati drugo stajalište tada je moguće (kao u članku 24. slovenskog Zakona o odgovornosti pravnih osoba) odrediti da «Pravne osobe odgovaraju za kaznena djela iz posebnog dijela kaznenog zakona i za – druga kaznena djela određena zakonom.» Time bi posebnom (dopunskom) kaznenom zakonodavstvu ostalo odrediti za koja kaznena djela odgovaraju pravne osobe. Čini se da je ipak bolje katalog tih inkriminacija odrediti u ovom zakonu i time otkloniti eventualne nejasnoće oko toga za koja kaznena djela izvan KZ pravne osobe mogu biti proglašene krivima. Takav pristup implicira i dva zasebna članka od kojih se u jednom određuje katalog inkriminacija iz posebnog dijela KZ za koji odgovaraju pravne osobe, a u drugom katalogu inkriminacija dopunskog kaznenog zakonodavstva za koje pravne osobe također mogu biti proglašene krivima.

Uz članak 23.

Predloženi katalog kaznenih djela za koje bi odgovarale pravne osobe čini otprilike jednu polovinu kataloga inkriminacija posebnog dijela Kaznenog zakona.

Kako su u katalogu pojedina kaznena djela navedena po člancima bez stavaka, u st. 2. ovoga članka propisano je da sva navedena kaznena djela osim njihovih temeljnih oblika obuhvaćaju i njihove teže (kvalificirane) i blaže (privilegirane) oblike.

Uz članak 24.

Neka od kaznenih djela propisanih u dopunskom kaznenom zakonodavstvu nikako ne bi trebalo zaobići u ovom zakonu, tim više što je za

većinu tih djela propisana odgovornost odgovornih osoba u pravnim osobama, a po prirodi stvari radi se o radnjama i propustima iz okvira djelovanja pravnih osoba. Iz kataloga tzv. dopunskih kaznenih djela izostavljena su kaznena djela propisana Zakonom i izdavanju i prometu vrijednosnim papirima zbog toga što je u tijeku donošenja novog zakona, a postojeće odredbe toga zakona nisu niti izbliza usuglašene sa općim odredbama KZ (struktura zakonskog opisa k. d., okviri i način propisivanja i izricanja novčane kazne itd.) Ta neusaglašenost postoji i kada se radi o kaznenim djelima iz dopunskog kaznenog zakonodavstva – brojne su tzv. dvostruke inkriminacije (potpuno ili gotovo istovjetni zakonski opisi u KZ i u dopunskom kaznenom zakonodavstvu), u dopunskom zakonodavstvu nisu poštivane opće odredbe KZ o propisivanju kazni (tako npr. posebni zakoni propisuju novčanu kaznu u apsolutnim iznosima što je suprotno čl. 51. KZ /sustav dnevnih dohodaka/) itd. S obzirom da bi, nakon stupanja na snagu ovoga zakona, trebalo intervenirati i zakone koji propisuju kaznena djela (propisivanjem zakonskih okvira sankcija za pravne osobe) to će biti dobra prilika da se ti zakoni i u ostalim segmentima preurede i usaglaise s Kaznenim zakonom.

V. Kazneni postupak

Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela mora sadržavati i odredbe procesnog karaktera jer pojavljivanje pravne osobe kao okrivljenika pred sudom predstavlja posebnu situaciju koja traži određena rješenja. U ovom Zakonu se išlo za restriktivnim uređenjem procesnog dijela u skladu s odredbom članka 2. ovoga Zakona koji predviđa supsidijarnu primjenu Zakona o kaznenom postupku i Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Prema tome, u ovom Zakonu su uređena samo ona pitanja koja se zbog specifičnosti postupka prema pravnim osobama moraju drukčije oblikovati, dok za sva ostala pitanje vrijede odredbe Zakona o kaznenom postupku te Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Uz Zakon o kaznenom postupku bilo je nužno propisati i supsidijarnu primjenu nedavno donesenog Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta jer on predviđa posebne ovlasti i postupanje državnih tijela u slučaju kaznenih djela koja ulaze u područje korupcije i organiziranog kriminaliteta, a koja prema ovom Nacrtu mogu počiniti i pravne osobe. Time se daje izričita zakonska ovlast državnim tijelima da odredbe Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta primjenjuju i prema pravnim osobama.

Valja odmah istaći da glede stvarne nadležnosti sudova nema nikakvog odstupanja u odnosu na Zakon o kaznenom postupku, zbog čega ovaj Zakon ni ne sadrži odredbe o stvarnoj nadležnosti sudova. Za vođenje kaznenog postupka protiv pravnih osoba trebaju biti stvarno nadležni redovni, a ne trgovački sudovi. Bez obzira na to što trgovački sudovi već imaju stanovita

iskustva s odgovornošću pravnih osoba za privredne prijestupe, ne treba smetnuti s uma da je sada riječ o kaznenim djelima i to ne samo pravnih, nego i fizičkih osoba, pa bi bilo neopravdano suđenje fizičkim osobama za kaznena djela prenijeti iz nadležnosti redovnih na trgovačke sudove. Redovni sudovi imaju ogromno iskustvo u primjeni kaznenog prava, dok je iskustvo trgovačkih sudova u tom pogledu daleko skromnije. Napokon, iako će pravne osobe vjerojatno najčešće odgovarati za gospodarska kaznena djela, neće to uvijek biti slučaj, kako je vidljivo iz kataloga kaznenih djela u člancima 23. i 24. ovoga Zakona, pa se pogotovo ne bi moglo opravdati prenošenje nadležnosti na trgovačke sudove u slučajevima koji nisu ni u kakvoj vezi s gospodarskim poslovanjem i trgovačkim pravom.

Uz članak 25.

U članku 25. ovoga Zakona proklamira jedinstvo postupka protiv fizičke i pravne osobe. To načelo je procesnopravni aspekt koncepcije prihvaćene u glavi II. ovoga Zakona prema kojoj je kaznena odgovornost pravne osobe utemeljena na krivnji fizičke osobe kao odgovorne osobe. Isto je tako odredba članka 25. st. 2. ovoga Zakona, prema kojoj se kazneni postupak može iznimno voditi samo protiv pravne osobe ako se zbog pravnih ili drugih razloga ne može pokrenuti ili voditi protiv odgovorne osobe, nužna je posljedica odredbe čl. 5. st. 2. ovoga Zakona.

Uz članak 26.

Iako se kazneni progon pravnih osoba temelji na načelu legaliteta, vrijede i za taj postupak iznimke propisane u članku 175. Zakona o kaznenom postupku kojima se uvodi načelo svrsishodnosti. Ako državni odvjetnik donese odluku o odgodi početka kaznenog postupka prema okrivljenoj odgovornoj osobi, mogao bi tu odluku proširiti i na okrivljenu pravnu osobu ako ona daje privolu i pripravna je ispuniti neke obveze koje se po prirodi stvari mogu odnositi i na pravnu osobu (npr. izvršenje kakve činidbe u svrhu popravljivanja ili nadnade štete prouzročene kaznenim djelom ili uplata određene svote u korist javne ustanove, u humanitarne ili karitativne svrhe, odnosno u fond za naknadu štete žrtvama kaznenih djela). Pored toga, u članku 26. ovoga Zakona uvode se još tri slučaja u kojima državni odvjetnik može odlučiti da ne pokrene kazneni postupak protiv pravne osobe: ako pravna osoba nema imovine, ako je imovina tako neznatna da ne bi bila dovoljna niti za pokriće troškova postupka i ako se protiv pravne osobe vodi stečajni postupak.

Uz članak 27.

Članak 27. st. 1. ovoga Zakona rješava pitanje mjesne nadležnosti u slučajevima kada se ne može odrediti primarna mjesna nadležnost prema mjestu počinjenja djela jer ono nije poznato ili je izvan područja Republike

Hrvatske. Ako se u takvim slučajevima vodi jedinstveni postupak protiv odgovorne i pravne osobe, državni će odvjetnik moći izabrati hoće li pokrenuti postupak kod suda na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište (čl. 26. st. 1. ZKP) ili kod suda na čijem području pravna osoba ima sjedište (elektivna mjesna nadležnost). Iz te odredbe proizlazi i da je u slučajevima kada se postupak vodi samo protiv pravne osobe mjesno nadležan sud njezinog sjedišta. I u slučajevima kada se radi o kaznenim djelima za koja se kazneni postupak pokreće privatnom tužbom a odgovara i pravna osoba čl. 27. st. 2. ovoga Zakona predviđa da se privatna tužba može podnijeti kako sudu na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište (čl. 23. st. 2. ZKP), tako i sudu na čijem području okrivljena pravna osoba ima sjedište.

Uz članak 28.

U članku 28. ovoga Zakona dana je ovlast državnom odvjetniku da pokrene po službenoj dužnosti postupak protiv pravne osobe zbog kaznenog djela koje se goni po prijedlogu ako je oštećenik podnio prijedlog za progon samo protiv odgovorne osobe ali ne i protiv pravne. Ovdje se imalo u vidu da oštećenici obično neće znati da mogu staviti prijedlog za pokretanje kaznenog postupka i protiv pravne osobe pa u takvim slučajevima treba omogućiti vođenje kaznenog postupka i protiv pravne osobe.

Uz članak 29.

Budući da je pravna osoba okrivljenik u kaznenom postupku potrebno je odrediti osobu koja će je zastupati. Ta osoba se zove predstavnik. Predstavnik ima pravo poduzimati sve radnje u postupku koje može poduzeti okrivljenik kao fizička osoba kao što su očitovanje o krivnji, stavljanje dokaznih prijedloga, uvid u spis predmeta, ispitivanje svjedoka i vještaka, podnošenje pravnih lijekova itd. U članku 29. ovoga Zakona predviđeni su uvjeti koje mora ispuniti predstavnik i postupak njegova određivanja u pravnoj osobi. U čl. 29. st. 2. određeno je da pravna osoba može imati samo jednog predstavnika koji mora biti potpuno poslovno sposobna fizička osoba koja zna hrvatski jezik. Prema stavku 3. predstavnika pravne osobe određuje njezin organ ili osobe koje je zastupaju, a njihova ovlast za zastupanje mora se temeljiti na: zakonu, odluci nadležnog organa, statutu, društvenom ugovoru ili odlukom organa pravne osobe. Pravna osoba može odrediti svog predstavnika i na temelju punomoći. Odredbe st. 4. obvezuju pravnu osobu da obavijesti sud o identitetu svog predstavnika kao i pravnom temelju za njegovo ovlaštenje. Odredba st. 5. propisuje koje osobe ne mogu biti predstavnici okrivljene osobe. To su: svjedok i okrivljena odgovorna osoba u istom postupku.

Uz članak 30.

Kako se bez predstavnika ne može voditi kazneni postupak, bilo je potrebno dati sudu pravo da u određenim slučajevima sam postavi predstavnika. Sud će po službenoj dužnosti odrediti pravnoj osobi

predstavnik ako pravna osoba ne odredi predstavnika u propisanom roku (st. 1), ako sveopći pravni sljednik pravne osobe koja je prestala postojati prije kraja postupka ne odredi predstavnika (st. 2) te ako je za predstavnika postavljena osoba koja ne ispunjava zakonske uvjete (st. 3). U st. 4. ovog članka propisan je postupak po kojem sud postavlja pravnoj osobi predstavnika.

Uz članak 31.

Članak propisuje način dostave odluka i dopisa pravnoj osobi. Kako bi se onemogućilo izbjegavanje primitka odluka i dopisa i time opstrukciju kaznenog postupka, odredba propisuje da će se sve odluke i dopisi upućeni pravnoj osobi dostavljati na adresu njezinog predstavnika ili u sjedište pravne osobe odnosno njezine podružnice.

Uz članak 32.

Ovim člankom daje se ovlast sudu da prisilno dovede predstavnika ako se ne odazove pozivu i svoj izostanak ne opravda. Međutim, primjena prisilne mjere dovođenja predstavnika pravne osobe trebala bi u postupku biti ograničena samo na slučajeve kada je njegova prisutnost u istrazi i na raspravi prijeko potrebna. Na raspravi je to slučaj kada daje izjavu o osnovanosti optužnice u odnosu na pravnu osobu, ili kada daje svoj iskaz kao okrivljenik. U ostalim slučajevima se predviđa održavanje glavne rasprave u odsutnosti okrivljenika (čl. 36. st. 4).

Uz članak 33.

Troškovima kaznenog postupka propisanih odredbama čl. 119. st. 2. Zakona o kaznenom postupku dodani su odredbom st. 1. ovog članka i nagrada i nužni izdaci predstavnika pravne osobe. Analogno čl. 119. st. 4. Zakona o kaznenom postupku nužni izdaci postavljenog predstavnika uređeni su kao i nužni izdaci postavljenog branitelja i opunomoćenika.

Uz članak 34.

Od predstavnika treba razlikovati branitelja. Okrivljena pravna osoba ima pravo pored predstavnika imati i branitelja, ali uzimanje branitelja nije nikad obvezno. U članku 34. ovoga Zakona propisano je tko izdaje punomoć branitelju kao i uvjeti pod kojima pravna i odgovorna osoba mogu imati zajedničkog branitelja.

Uz članak 35.

Sadržaj optužnice propisan je u čl. 34. Zakona o kaznenom postupku, no kako ta odredba nema u vidu okrivljenu pravnu osobu trebalo je u čl. 35. ovoga Zakona propisati sadržaj optužnice protiv pravne osobe. Isto vrijedi i za sadržaj presude (čl. 38. ovoga Zakona).

Uz članak 36.

Također je trebalo modificirati odredbe o glavnoj raspravi, što je i učinjeno u čl. 37. ovoga Zakona. S obzirom da se odgovornost pravne osobe temelji na krivnji odgovorne osobe, logično je da svoj stav o osnovanosti optužnice iznese najprije odgovorna osoba, a onda predstavnik pravne osobe (st. 1).

Prema čl. 320. st. 4. i 7. Zakona o kaznenom postupku redosljed izvođenja dokaza ovisi o tome kakav stav optuženik zauzima prema svakoj točki optužbe. Ako se optuženik očituje da se smatra krivim prijeći će se na njegovo ispitivanje, a nakon toga će se provesti dokazni postupak, a ako se optuženik ne smatra krivim, postupak se nastavlja izvođenjem dokaza, a nakon dokaznog postupka ispitati će se optuženik (čl. 334. st. 2. ZKP). Navedena konstrukcija glavne rasprave zahtijevala je da ovaj Zakon riješi pitanje redosljeda izvođenja dokaza u jedinstvenom postupku protiv odgovorne i pravne osobe u slučaju kada se jedna od njih smatra krivim a druga ne. U čl. 2. ovoga članka propisano je da će u tom slučaju redosljed izvođenja dokaza ovisiti o stavu odgovorne osobe bez obzira koji stav prema optužbi zauzme predstavnik pravne osobe. To znači da ako se odgovorna osoba smatra krivom prijeći će se na njezino ispitivanje, a zatim na ispitivanje predstavnika pravne osobe a nakon toga će se provesti dokazni postupak. Ako se odgovorna osoba ne smatra krivom prvo će se provesti dokazni postupak, zatim će se ispitati odgovorna osoba, a nakon toga predstavnik pravne osobe. Takvo rješenje je također posljedica načela prema kojem se kaznena odgovornost pravne osobe temelji na krivnji fizičke osobe.

Posebno je propisan i redosljed govora nakon završetka dokaznog postupka. Suprotno redosljedu ispitivanja i u skladu s pravilom da zadnja riječ uvijek pripada optuženiku (čl. 343. ZKP) završna riječ prvo pripada predstavniku pravne osobe a nakon njega odgovornoj osobi.

Odredbom st. 4. ovoga članka znatno se proširuje ovlast kaznenog suda da održi glavnu raspravu bez prisustva okrivljenika. Pravilo je da se glavna rasprava ne može održati u okrivljenikovo odsutnosti osim u iznimnim slučajevima propisanim u čl. 305. st. 2. i 4. ZKP. Ovdje je propisana daljnja iznimka u postupcima protiv pravne osobe prema kojoj sud može održati glavnu raspravu u odsutnosti predstavnika pravne osobe koji je uredno pozvan ako se očitovao o krivnji i ako njegova prisutnost nije prijeko potrebna.

Uz članak 37.

Obrazloženje isto kao uz članak 35.

Uz članak 38.

Članak 38. ovoga Zakona predviđa mjere opreza prema pravnoj osobi. Mjere opreza su mjere koje se mogu odrediti ako postoje okolnosti zbog kojih je moguće odrediti pritvor, ali se ista svrha može ostvariti i tim mjerama. Slučajevi predviđeni u čl. 38. st. 1. ovoga Zakona su razlozi za određivanje pritvora iz čl. 102. st. 1. toč. 3. Zakona o kaznenom postupku koji postaju razlozi za mjere opreza prema pravnoj osobi. Te mjere su zapravo sigurnosne mjere predviđene u čl. 16.-18. ovoga Zakona. Ako postoji opasnost da će pravna osoba obavljanjem određenih djelatnosti ili poslova, poslovanjem s korisnicima državnog i lokalnih proračuna i stjecanjem dozvola, ovlasti ili koncesija ponoviti kazneno djelo ili dovršiti pokušano ili počiniti djelo kojim prijeti za vrijeme trajanja postupka, sud će joj odrediti jednu ili više mjera opreza. Te se mjere izriču i nadziru po istom postupku kao i druge mjere opreza što znači da se mogu narediti tijekom cijelog kaznenog postupka, određuje ih istražni sudac, sudac pojedinac ili predsjednik vijeća, mogu trajati dok zato postoji potreba, a najdulje do prvomoćnosti presude, a svaka dva mjeseca sud po službenoj dužnosti ispituje postoji li još potreba odnosno zakonski uvjeti za njihovo trajanje ili ih treba ukinuti (čl. 90. ZKP). U čl. 38. ovoga Zakona propisani su još posebni uvjeti za određivanje mjere opreza zabrane obavljanja određenih djelatnosti ili poslova, pretpostavke za zabranu određenih statusnih promjena i obveznost upisa mjera opreza u sudski registar.

Zakon o kaznenom postupku poznaje još neke mjere koje se mogu poduzeti prema okrivljeniku, kao što su privremeno oduzimanje predmeta (čl. 218. i 463), privremene mjere osiguranja imovinskopravnog zahtjeva (čl. 136 i 467), uskraćivanje davanja podataka i njihovo neobjavljivanje (čl. 219. st. 1-2.), privremena blokada sumnjivih financijskih transakcija i sekvestracija sredstava na njima (čl. 219. st. 5.-7.) itd. Sve te mjere u obliku predviđenom za fizičke osobe mogu se primijeniti i prema pravnoj osobi pa nema potrebe da se posebno uređuju u Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela.

Uz članak 39.

Ovim člankom određen je dan stupanja na snagu ovoga Zakona sa dužim *acatio legis* iz razloga jer je realno očekivati da će trebati duže vrijeme kako bi se tijela kaznenog progona i sudovi mogli bolje upoznati sa sadržajem ovog Zakona koji predstavlja važnu novost u hrvatskom pravnom sustavu i na taj način osigurati njegovu efikasnu primjenu u praksi.